ÖSYM'NİN ORANTISIZ SINAV ÜCRETLERİ
ARAŞTIRMA RAPORU

Genç Memur-Sen Araştırma Dizisi: 1 / Haziran 2021

www.gencmemursen.org.tr

ÖSYM'NİN ORANTISIZ SINAV ÜCRETLERİ

ARAŞTIRMA RAPORU

Genç Memur-Sen Araştırma Dizisi: 1

Genç Memur-Sen Adına Sahibi Genel Başkan
Mustafa BAŞKARA

Genel Yayın Yönetmeni
Burak ÇALIŞKAN

Yayın Kurulu
Mesut Emre BALCI
Muhammed Taha ÖZDEMİR
Mahir Mustafa DEMİR
Emre KÜTÜKÇÜ
Hacer YILMAZ
Abdüssamet AKAN
Muhammed Ümit ÇİFTÇİ

Yazarlar
Genç Memur-Sen AR-GE Başkanlığı

Grafik Tasarım
Mustafa Fehmi ÖZDEMİR

Atıf için: Genç Memur-Sen AR-GE Başkanlığı: *ÖSYM'nin Orantısız Sınav Ücretleri Araştırma Raporu,* (2021), Ankara: Genç Memur-Sen Genel Merkezi.

İÇİNDEKİLER

TABLOLAR VE GRAFİKLER 5
KISALTMALAR 6
GİRİŞ 10

BİRİNCİ BÖLÜM

Hayatımız Sınav 12
Genel Olarak ÖSYM Sorumluluğundaki Sınav Türleri 13
1. Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) 13
2. Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS) 14
3. Kaymakamlık Sınavı 15
4. Hakimlik ve Savcılık Sınavı 16
5. Sayıştay Sınavı 17
6. ALES 17
7. YDS/e-YDS Sınavı 18
8. YÖK-DİL Sınavı 18
9. Elektronik Sınavlar 18
10. Diğer Sınavlar 19

İKİNCİ BÖLÜM

Dünya Örnekleri 20
1. Amerika Birleşik Devletleri 20
2. Almanya 21
3. İngiltere 21
4. Polonya 22
5. Rusya 22
6. İran 23
7. İtalya 23
8. Finlandiya 23
9. Değerlendirme 24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Rakamlar Yalan Söylemez 25

1. Yıllık Ücret Artışı Rasyonel Bir Varsayıma Dayanmıyor 25

1.1. KPSS (Kamu Personel Seçme Sınavı) Başvuru Ücretleri 26

1.2. KPSS dışında ÖSYM'nin Yaptığı Diğer Sınavlar 27

2. Varsayım 1: Sınav Ücretleri TÜFE, Yİ-ÜFE, YDO Gibi Göstergelerle Artsaydı Ne Olurdu? 28

3. KPSS Ücretinin Bir Üniversite Öğrencisinin Bir Aylık KYK Burs Miktarı İçindeki Payı Daha Düşük Olmalı 31

4. 2020 Yılında Mezun ve Çalışmayan Birinin Girmesi Muhtemel Sınavlar ve Ücretler 31

5. Bütçe Yönünden Sınav Ücretlerine Bakış 32

6. Varsayım 2: Sınav Ücretlerine Sadece Mal ve Hizmet Alımı Giderleri, Soru Hazırlama ve Denetim Giderleri, Araştırma ve Geliştirme Giderleri ile Sermaye Giderleri Yansıtılsa Ne Olurdu? 34

7. ÖSYM Ödeneği 35

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sonuç ve Öneriler 36

Kaynakça 39

TABLOLAR VE GRAFİKLER

Tablo 1: 2015-2020 ÖSYM Sınavlarına Başvuran Aday Sayıları....13
Tablo 2: 2018-2020 YKS Sınava Başvuran Aday Sayıları....14
Tablo 3: 2013-2020 KPSS Türlerine Göre Başvuru Sayıları....15
Tablo 4: Kaymakamlık Sınavına Başvuru Sayıları....16
Tablo 5: Hakimlik ve Savcılık Sınav Türlerine Göre Başvuru Sayıları....17
Tablo 6: KPSS 2006-2021 Başvuru Ücretleri....26
Tablo 7: ÖSYM KPSS Sınav Ücretleri Artış Oranı....27
Tablo 8: 2006-2021 YKS/ALES Sınav Ücretleri ve Yıllık Artış Oranları....27
Tablo 9: 2013-2021 YDS Başvuru Ücretleri ve Yıllık Artış Oranları....28
Tablo 10: 2005-2020 TÜFE, Yİ-ÜFE, YDO....29
Tablo 11: TÜFE, Yİ-ÜFE, YDO'ya Göre Ücret Artış Varsayımları....29
Tablo 12: 2006-2020 KPSS Ücreti/Bir Aylık Burs....31
Tablo 13: İşe Yerleşmemiş Bir Mezunun Muhtemel Girebileceği Sınavlar....31
Tablo 14: 2015-2020 ÖSYM Gelirleri ve Giderleri....32
Tablo 15: ÖSYM KDV Gelirleri (Milyon TL)....33
Tablo 16: 2015-2020 ÖSYM Gider Türleri....33
Tablo 17: Personel Giderleri İçindeki Kalemler....34
Tablo 18: Varsayım 2....34
Tablo 19: 2015-2021 ÖSYM Ödeneği (Milyon TL)....35

Grafik 1: KPSS, YKS, ALES Başvuru Ücretlerinin Yıllık Artış Oranları....28
Grafik 2: KPSS Başvuru Ücretlerinin Yıllara Göre TÜFE, Yİ-ÜFE, YDO'ya Göre Ücret Artış Varsayımları....30

KISALTMALAR

ÖSYM	: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi
Yİ-TÜFE	: Yurtiçi Üretici Fiyat Endeksi
YDO	: Yeniden Değerleme Oranı
YKS	: Yükseköğretim Kurumları Sınavı
KPSS	: Kamu Personel Seçme Sınavı
ALES	: Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı
YDS	: Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı
e-YDS	: Elektronik Yabancı Dil Sınavı
YÖK-DİL	: Yükseköğretim Kurumları Yabancı Dil Sınavı
TUS	: Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

Takdim

Genç Memur-Sen, Türkiye genelinde faaliyet yürüten ve sivil toplum bilinciyle hareket eden bir gençlik kuruluşu olarak toplumsal konulara hiçbir zaman ilgisiz kalmamıştır. Bu ilginin merkezinde ise misyonumuz gereği daima gençler ve genç kesimin sorunları, ihtiyaç ve beklentileri yer almıştır. Sosyal devlet olmanın ve hukuk devletinde yaşamanın bir gereği olarak her vatandaşın, devletin imkânlarından eşit şekilde yararlanabileceği bir zeminde buluşmak ve bu amaçla gençliği ilgilendiren her türlü konuda katma değer sağlayan çalışmalar üretmek temel hedeflerimizden olmuştur.

Bu kapsamda, hemen hemen bütün gençleri ilgilendiren ve kamuoyunda rahatsızlık oluşturan "yüksek sınav ücretleri" konusunu mercek altına almak Genç Memur-Sen için öncelikli bir çalışma konusu haline gelmiştir. Yoğun çalışmalar sonunda hazırlanan ve bu konudaki tespit ve talepleri ortaya koyan raporumuz, aynı zamanda konuya ilişkin dünya örneklerine ve rakamsal verilere dayanarak sunulan somut önerilerin de yer aldığı, bu alandaki literatüre katkı sağlamasını ümit ettiğimiz önemli bir çalışma olarak kabul edilebilir. Zira eğitim ve öğretim sürecinde ilkokuldan doktora düzeyine kadar birçok aşamada karşılaştığımız merkezi sınavlar, ülkemizde büyük oranda ÖSYM tarafından yapılmakta, yıllık ortalama on milyonu aşkın aday bu sınavlara katılmaktadır. Dolayısıyla ülkemizde üniversite, işe yerleşme, yabancı dil vb. konulardaki merkezi sınavların sorumluluğunu üstlenerek önemli ve saygın bir görevi icra eden ÖSYM'nin politikaları nasıl ki milyonları doğrudan ilgilendiriyorsa Genç Memur-Sen olarak ÖSYM'nin neden sınav ücretlerini düşürmesi ve yeniden düzenlemesi gerektiğini ortaya koyan raporumuz da milyonlarca gencimizi, aileleri ve eğitim camiasını yakından ilgilendirmektedir.

Genç Memur-Sen olarak kesin inancımız şudur ki bir yanda sosyal devlet ve anayasa ile güvence altına alınan eğitim-öğretim hakkı, diğer tarafta çok geniş bir sosyal tabanı teşkil eden sınav sürecindeki gençler ve aileleri söz konusuyken bugün itibarıyla açık şekilde maddi bir zorluğa dönüşen sınav başvuru ücretlerinin yeniden değerlendirilmesi muhakkak gerekmektedir.

Konunun geniş çapta ele alındığı ve politika önerilerinin yer aldığı, Genç Memur-Sen AR-GE birimimizce hazırlanan "ÖSYM'nin Orantısız Sınav Ücretleri" raporunun ortaya çıkmasında emeği geçen tüm arkadaşlarımıza, katkılarıyla rapora yön veren konfederasyonumuzun danışmanlarına, gençliğe kapıları sonuna kadar açarak bizi her daim destekleyen Memur-Sen Genel Başkanı Sayın Ali Yalçın'a teşekkürlerimizi sunuyorum.

Mustafa BAŞKARA
Genç Memur-Sen Genel Başkanı

Teşekkür

Özverili bir ekip çalışmasının ürünü olan bu rapor, gençlerin geleceğini etkileyen bir konu olarak gündemde olan sınav ücretlerinin makul bir çerçevede düzenlenmesine katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. **Bu vesileyle raporun koordinasyon, planlama, yorum ve yazım aşamalarında emeği geçen Muhammed Talha KURAN, Mehmet Ali YILDIZ, Muhammed Yasir ASRAK, Bedir ÇEKEREK, Fatih AKBAY, Ömer Faruk UĞURLU, Hamza YURTERİ, Ebrar AKGÜN, İshak TAŞ, Hasan YAĞDIRAN ve Abdülkadir SARIBAY'a teşekkür ederiz.**

Giriş

Günümüzde sosyolojik bir gerçeklik olarak karşımıza çıkan "sınav sürecindeki gençler" gün geçtikçe artan sayıları ile adeta yeni bir sosyal tabaka oluşturmaktadır. Ülke nüfusuna oranla yoğun sayılabilecek bu genç nüfus, özellikle son yirmi yılda daha da genişlemiştir. Ortalama eğitim düzeyinin ve üniversite okuma oranının hızla artması ile bazı ülkelerin toplam nüfusuyla kıyaslanabilecek sayıda genç insan, her yıl çoğu ÖSYM koordinatörlüğünde gerçekleşen merkezi sınavlara katılmaktadır. Üstelik bu sınavlara mükerrer katılımlar da düşünüldüğünde adeta "sınav insanları" diye ifade edilebilecek bir sosyal kesimin uzun zamandan beri toplumda var olduğunu görmek çok önemlidir. Daha önemli olan ise dünyanın hemen her ülkesindeki gibi Türkiye için de ülkenin geleceğini şekillendirecek genç kesimin sorunlarını, ihtiyaç ve beklentilerini göz önüne almaktır.

Dünyanın hemen her ülkesinde söz konusu olan merkezi sınavların; sağlıklı bir eğitim-öğretimin sağlanabilmesi, ulusal meslek projeksiyonunun oluşturulabilmesi ve işe yerleştirme sürecinin yürütülebilmesi için kaçınılmaz, hatta gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Ancak pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye için de uzayan eğitim öğretim süreleri, hızla artan yüksek öğrenim görmüş nüfus oranı, bu nüfusun çocukluğundan itibaren dünya ile olan yoğun iletişimi ve sonuç olarak önceki nesillerden farklılaşan, haklı olarak artan beklentileri de günümüz Türkiye'sinin önemli bir gerçeği haline gelmiştir.

Bu beklentiler arasında en önemli olanlardan biri "gençlerin sesine kulak verilmesi" talebidir. Bu sese kulak verildiğinde genç insanların özellikle devlet nezdinde yalnızca "ailenin bir parçası" yahut "öğrenci" olarak görülmek istemediği işitilecektir. Öğrenci ya da aile ferdi olmanın ötesinde özellikle liseden itibaren kendini birey olarak tanımlama eğilimindeki genç insanların meselelere bakış açısı, fikirleri, ideolojileri, becerileri, hayalleri ve yaratıcılıkları, genel psikolojik durumları da şüphesiz içinde bulundukları sosyal ve ekonomik koşulların etkisiyle kalıcı kişilik özelliklerine dönüşmektedir. Bu özelliklerin aynı zamanda ülkenin bugününü, yakın ve uzak geleceğini şekillendiren hususiyetler olacağını tahmin etmek ise hiç zor değildir. Ülkenin genç bireyleri için herhangi bir alanda atılacak en ufak bir olumlu adımın dahi gelecek için çok büyük ve önemli bir gelişme sağlayacağı unutulmamalı, kurumsal politikalar bu bakış açısına göre kurgulanmalıdır.

Gençlerin, atılmasını bekledikleri ilk ve en önemli adım gelecek kaygılarının azaltılmasıdır. Bu bağlamda gençlerin kariyerlerinde bir kırılma noktası olarak gördükleri ÖSYM koordinasyonundaki merkezi sınavlar için istenen yüksek sınav ücretleri ciddi bir kaygıya dönüşmüş durumdadır. Bu sınavlara girmesi gereken gençlerin beklentisi, sınavlar için ücret talep edilmemesi, bu mümkün değilse en azından ücretlerin makul, asgari seviyelere çekilmesidir. Zira üniversite giriş

sınavları, genellikle üniversite öğrenciliği döneminde girilen YDS ve ALES, yine mezuniyetten sonra girilen KPSS ve diğer sınavlar özellikle son yıllarda karşılanması güç hale gelen ücretleri ile öğrencileri ve aileleri yalnız ekonomik açıdan değil psikolojik ve sosyal bakımdan da olumsuz etkilemektedir.

Ailelerin önemli bir bölümü ise eğitim öğretim süreci boyunca çocuklarına verdikleri destek ile aile gelirinin önemli bir bölümden vazgeçmektedir. Bu durum ailenin sosyal, kültürel vs. alandaki farklı imkânlardan fedakârlık etmesi anlamına gelmektedir. Bu duruma bir de ailedeki öğrenci ve mezunların gireceği her bir sınav için aktarılması gereken, pek çok aile için önemli sayılacak tutarlar eklendiğinde, aileye ekonomik olarak ikinci bir yük gelmekte, dahası kimi ailelerde sosyal bakımdan da sorunlara yol açabilmektedir.

Ekonomik düzeyi düşük ve özellikle akademik hazırlığına güvenmeyen bazı öğrencilerin yüksek sınav ücretlerini göz önüne alarak ailesine yük olmamak ve sorunları arttırmamak adına kimi sınavlara veya oturumlara katılmaması ise eğitimcilerin şahit olduğu umut kırıcı örneklerdendir. Bu durum yüksek sınav ücretlerinin aile içi huzura olumsuz etki ettiğini ve bazı öğrencilerin yüksek ücretler nedeniyle daha sınava girmeden elendiğini de göstermektedir. Bu bağlamda sınav ücretlerinin öğrencilerin eleneceği ilk aşamayı oluşturma riski göz ardı edilmemelidir.

Eğitim-öğretimde fırsat eşitliği, eğitim-öğretim hakkının koruma altında olması gibi evrensel yaklaşımların, ayrıca farklı seçenekler sunulmakla birlikte ücretsiz eğitim ilkesinin benimsendiği ülkemiz bu imkânları çok geniş kesimlere, üstelik belli standartlar dâhilinde sağlamayı başarmaktadır. Bununla birlikte, sınavların her aşamada eğitim sisteminin önemli bir parçası olduğu ülkemizde, toplumun önemli bir bölümü tarafından karşılanması güç seviyedeki sınav ücretleri, etik bağlamda tutarsız bir görüntü oluşturmanın ötesinde yukarıda ifade edildiği gibi ciddi mağduriyetlere de yol açmaktadır.

Mevzubahis mağduriyetlerin giderilmesi ve öğrencilerin daha sağlıklı bir sınav süreci tecrübe etmelerine katkı sunulması amacıyla kaleme alınan bu raporda, 2005-2021 yılları arasındaki ÖSYM sınav ücretlerinin değişimi ekonomik gelişim parametreleri dikkate alınarak karşılaştırmalı bir şekilde incelenmiştir. Bu bağlamda çalışmanın birinci bölümünde ÖSYM tarafından yapılan sınavlarla ilgili genel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde dünyada sınav sistemleriyle ilgili çeşitli ülkelerden örnek ve uygulamalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde sınav ücretlerinin olması gerekenden yüksek olduğu rakamsal veriler ve çeşitli göstergeler kullanılarak açıklanmıştır. Sonuç bölümünde ise değerlendirme ve önerilere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM
Hayatımız Sınav

Türkiye'de her vatandaş, devlet tarafından sunulan eğitim sistemi içerisine ortalama altı yaşından itibaren dâhil olmaktadır. Bu süreçte, şu anki mevcut düzende on iki yıl (4+4+4) devam eden ilkokul, ortaokul ve lise eğitimi zorunlu tutulurken, bunu müteakip önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyine kadar eğitimin devam edebildiği görülmektedir. Lise eğitiminden sonra kişiler ileride yapmak istediği mesleklere göre lisans düzeyi bölüm tercihlerinde bulunmakta, bunların önemli bir kısmı bilhassa kamu sektöründe bu mesleklere erişmeyi hedeflemektedir Bunun için ise bilindiği gibi lisans mezuniyetine ek olarak gerek genel yetenek ve kültür alanında, gerekse mesleki nitelikte sınavlara girme zorunluluğu bulunmaktadır.

Türkiye'deki bir vatandaşın ilk olarak liseye geçişte başladığı sınav serüveninin, önemli bir aşamasını üniversite sınavı oluştururken, üniversiteden mezun olmasını takiben sınav maratonunun daha da yoğunlaştığı görülmektedir. Bu bağlamda başta eğitim bilimleri, sosyal ve siyasal bilimler, iktisadi bilimler ve hukuk gibi alanlardan mezun olan kişilerin meslek sahibi olmak için mevzubahis sınav maratonunda bir veya birden fazla sınavda belirli bir başarı ölçütünü yakalaması beklenmektedir. Buradan hareketle, bu sınav sürecinin etkin, verimli ve düzgün işleyebilmesi için merkezi bir kurum ihdas edilmiştir.

1974 yılında Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM) olarak kurulan kurul, daha sonra Yükseköğretim Kurulu'nun bir alt kuruluşu olarak Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) haline dönüştürülmüş ve son olarak 2011 yılında idari ve mali özerkliğe sahip özel bütçeli bir kamu kuruluşu haline getirilmiştir[1]. Günümüzde merkezi nitelikteki sınavlar bu kurum üzerinden gerçekleştirilmektedir. Ulusal ölçekte yıllık ortalama 10 milyonun üzerinde adaya sınav hizmeti sunan ÖSYM;

- Adalet Bakanlığı Sınavları (Adli Yargı-İdari Yargı),
- Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı (ALES),
- Dikey Geçiş Sınavı (DGS),
- Elektronik Yabancı Dil Sınavı (e-YDS),
- İçişleri Bakanlığı Kaymakam Adaylığı Sınavı,
- İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü İş Yeri Hekimliği ve İş Güvenliği Uzmanlığı Sınavı (İSG),
- Kamu Personel Seçme Sınavı (Lisans - Öğretmenlik Alan Bilgisi - Ön Lisans - Ortaöğretim) (KPSS),

1 ÖSYM, ÖSYM Hakkında, https://www.osym.gov.tr/TR,8789/hakkinda.html (Erişim: 25.04.2021)

- Sayıştay Başkanlığı Denetçi Yardımcılığı Adaylığı Eleme Sınavı,
- Tıp Doktorluğu Alanında Yurtdışı Yükseköğretim Diploma Denkliği İçin Seviye Tespit Sınavı,
- Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (TUS),
- Yan Dal Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (YDUS),
- Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı (YDS)

gibi çok sayıda sınav gerçekleştirmektedir.

Mesleki planlamalarına göre bir kişinin bu sınavlardan birine ya da birden fazlasına, bir veya birden fazla defa girmek zorunda olduğu da anlaşılmaktadır. Örneğin hakim-savcı olmak isteyen bir mezun öğrenci sadece Hakimlik ve Savcılık sınavına veya kaymakam olmak isteyen biri sadece Kaymakamlık sınavına girmesi yeterliyken, öğretmen olmak isteyen bir kişinin KPSS'nin hem Genel Kültür-Genel Yetenek (GK-GY) bölümüne hem de KPSS-Alan bölümü sınavına girmesi gerekmektedir. Nitekim uzman, müfettiş, denetmen ve denetçi gibi bürokratik bir kadroya girmek isteyen birinin ise KPSS'nin hem GK-GY hem alan bölümü sınavına girmesi gerekirken ek olarak Yabancı Dil Sınavı (YDS/e-YDS) ve ilgili kurumun sınavına da katılması gerekebilmektedir. Son olarak akademisyen olmak isteyen bir kişinin de Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı (ALES) ve Yükseköğretim Dil Sınavı (YÖK-DİL) veya YDS/e-YDS sınavına ek olarak ilgili üniversitenin bilim sınavına da girmesi gerekebilmektedir. Bu açıdan bu sınavların neden yapıldığı, ne zaman yapılmaya başlandığı, neyi amaçladığı ve ne kadar insanın katılım gösterdiği de önem arz etmektedir.

Tablo 1: 2015-2020 ÖSYM Sınavlarına Başvuran Aday Sayıları

ÖSYM	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Aday Sayıları	8.321.780	14.211.498	8.301.645	10.842.266	8.145.618	10.698.552

Kaynak: ÖSYM

Tablo 1'de görüldüğü üzere 2015-2021 yılları arasında ÖSYM sınavlarına her yıl 8 ila 14 milyon aralığında aday katılmaktadır.

Genel Olarak ÖSYM Sorumluluğundaki Sınav Türleri

1. Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS)

Türkiye'deki bir öğrencinin ÖSYM ile ilk tanıştığı sınav üniversiteye girmek için katılmak zorunda olduğu merkezî sınavdır. Yapılmaya başlandığı ilk dönemden bugüne

sınavın isimleri, yapılış şekli ve içeriği dönem dönem değişmekle birlikte, nihai amaç olarak bir adayın Yükseköğretim kurumlarına girebilmesi için bu sınava girmesi zorunludur. Mevcut durumda **Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS)** olarak bilinen ve üç oturumdan oluşan sınavın ilk bölümü Temel Yeterlilik Testi (TYT); ikinci bölümü Alan Yeterlilik Testi (AYT), üçüncü oturumu ise Dil Yeterlilik Testi (DYT)'dir. Bu üç oturum bir gün TYT, ertesi gün AYT ve DYT olarak peş peşe yapılmaktadır.

Tablo 2: 2018-2020 YKS Sınava Başvuran Aday Sayıları

Yıl	Sınava Başvuran Kişi Sayısı
2018	2.381.412
2019	2.515.012
2020	2.424.718

Kaynak: ÖSYM

Tablo 2'de son 3 yıl itibarıyla YKS sınavına başvuran aday sayısı gösterilmiştir.

2. Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS)

Türkiye'de lisans mezunu kişilerin ekseriyetinin katıldığı **Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS)**, 2002 yılından itibaren uygulamaya koyulmuş ve ilk defa kamu hizmeti ve görevlerine atanacakların seçimi ile kamu kurum ve kuruluşlarında özel yarışma sınavına tabi tutulmak suretiyle girilen mesleklere atanacakların ön elemesi amacıyla yapılan merkezî ve en genel nitelikteki sınavdır[2]. KPSS, daha önceki senelerde uygulamada olan Devlet Memurluğu Sınavı (DMS) ile Kurumlar İçin Merkezi Eleme Sınavı'nın (KMS) birleşmiş hali niteliğindedir. Bahse konu sınav, herkes için uygulanan Genel Kültür ve Genel Yetenek (GK-GY) bölümlerine ek olarak daha sonra belirli lisans mezunlarının belirli meslekler için girdiği KPSS-Alan bölümlerinden oluşmaktadır.

KPSS-Alan kısmında iki tür sınav bulunmaktadır. Bunlardan ilki Eğitim Fakültesi ve öğretmenlik formasyonu almış Fen-Edebiyat Fakültesi mezunları için uygulanan **Öğretmenlik Alan Bilgisi Testi (ÖABT)**'dir. KPSS-Alan kısmındaki sınavlardan bir diğeri ise Hukuk Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi veya Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunları için uygulanan KPSS-Lisans (Alan) sınavıdır. **KPSS-Lisans (Alan)** sınavı yıllara göre farklı şekillerde yapılmakla birlikte ayrı bir alan olarak 2010'lu yılların ortasından itibaren gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu sınava, özel yarışma sınavına ve akabinde belli bir yetişme programı sonrasında yeterlik sınavına tabi tutularak müfettiş, uzman, denetmen, denetçi gibi meslekler-e alınacak kişilerin girmesi zorunludur[3].

2 Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik

3 Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik

Sınav genel itibarıyla sosyal bilim alanındaki konulardan oluşan bir soru seti içermektedir. KPSS-Lisans (Alan) sınavı yılda bir kez yapılmaktadır.

KPSS-Alan kısmından önce girilmesi zorunlu olan KPSS GK-GY kısmını incelediğimizde başlıca üç tür KPSS GK-GY sınavı yapıldığı anlaşılmaktadır. Bunlar **KPSS Lisans düzeyi, KPSS Ön-Lisans düzeyi ve KPSS Ortaöğretim** düzeyi için yapılan GK-GY sınavlarıdır. Kamuda çeşitli kadrolarda görev yapmak için girilmesi zorunlu olan bu sınavlara en son mezun olunan eğitim kurumu düzeyine göre katılım sağlanmaktadır. KPSS GK-GY sınavında genel itibariyle, lise eğitimini de kapsayacak nitelikteki temel bilgiler ile güncel hayat bilgilerini ölçen bir soru seti bulunmaktadır. KPSS Ön-Lisans ve Ortaöğretim sınavları iki senede bir ve çiftli yıllarda yapılırken, KPSS Lisans sınavı her sene yapılmaktadır.

Tablo 3: 2013-2020 KPSS Türlerine Göre Başvuru Sayıları

Yıl	Lisans	Ön Lisans	Orta-öğretim	ÖABT	Lisans (Alan)	Eğitim Bilimleri
2013	476.733			150.173	112.295	263.055
2014	1.177.697	827.233	1.828.041	221.492	172.484	325.419
2015	626.042			292.858	114.579	417.456
2016	1.284.765	1.357.010	3.498.294	333.532	156.087	471.042
2017	706.327			308.125	108.857	434.102
2018	1.234.487	801.095	1.183.245	306.233	92.030	440.311
2019	644.546			302.555	63.149	376.706
2020	1.398.728			371.332	83.886	471.506

Kaynak: ÖSYM

KPSS yıllar içinde tür ve içerik olarak değişiklikler göstermekle birlikte, genel anlamda KPSS ismiyle yapılan sınavlara yıllara göre başvurma sayıları Tablo 3'te gösterilmiştir. Tabloda çiftli yıllarda özellikle KPSS GK-GY sınavlarına başvuru sayıları yükseldiği görülmektedir. Bunun sebebi Ön-Lisans ve Ortaöğretim KPSS sınavının iki senede bir gerçekleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Yıllar itibariyle sınavlara başvuru sayıları benzerlik göstermekte ya da belli bir oranda yükselmektedir. Ancak istisna olarak 2016 yılında Ön-Lisans ve Ortaöğretim KPSS sınavına başvurularda beklenmedik bir artış olduğu da anlaşılmaktadır. 2020 yılına ait Ön-Lisans ve Ortaöğretim verilerine pandemi dolayısıyla sınavlar ertelendiği için ulaşılamamıştır.

3. Kaymakamlık Sınavı

Mülki idari amirliğin en önemli sınavlarından biri olan ve Kaymakamlık Sınavı olarak bilinen Kaymakamlık: İçişleri Bakanlığı Kaymakam Adaylığı Giriş Sınavı, ağırlıklı olarak sosyal

bilimler alanlarından hukuk, beşeri bilimler, iktisadi ve idari bilimler ile siyasal bilgiler fakültesi mezunlarının girdiği bir sınavdır. 2015 yılına kadar Kaymakamlık Sınavı'ndan önce KPSS'de alınan belirli puan türleri esasında ön eleme yapıldıktan sonra adaylar sınava başvurabildikleri için sayılar belirli bir düzeyde seyretmiştir. Ancak 2015 yılı itibariyle KPSS ön şartı kaldırılmış ve üniversitelerin hukuk fakültesi, siyasal bilgiler fakültesi, iktisadi ve idari bilimler fakültesi ile ÖSYM tarafından denklik verilen bölümlerinden mezun olanların Kaymakamlık Sınavı'na girebilmesine imkân tanınmıştır. Kaymakamlık Sınavı yıllar içinde yöntem ve içerik yönünden değişiklikler göstermekle birlikte, "Kaymakamlık" ismiyle yapılan sınavların, yıllara göre aday başvuru sayıları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Kaymakamlık Sınavına Başvuru Sayıları

Yıl	Sınava Başvuran Aday Sayısı
2006	1.045
2007	1.268
2008	1.261
2009	2.491
2010	977
2012	1.062
2014	1.112
2015	11.835
2016	17.733
2017	15.964

Kaynak: ÖSYM

4. Hakimlik ve Savcılık Sınavı

ÖSYM koordinasyonundaki bir diğer merkezî sınav Hâkimlik ve Savcılık Sınavı olarak bilinen **Adli Yargı Hâkim ve Savcı Adaylığı Sınavı ile İdari Yargı Hâkim Adaylığı** Sınavı'dır. Hâkimlik mesleği içerisinde adli ve idari olarak iki tür yargı koluna farklı sınavlarla personel alınırken, adli yargı hâkim ve savcı adaylığı sınavının daha öne çıktığı görülmektedir. Adli Yargı Hâkim ve Savcı Adaylığı Sınavı'na Türkiye'de hukuk fakültesinden veya yurtdışında denkliği kabul edilen hukuk fakültelerinden mezun olmuş adaylar girebilmektedir. Bunun yanında İdari Yargı Hâkim Adaylığı Sınavı'na bahse konu fakülte mezunlarına ek olarak iktisadi ve idari bilimler fakülteleri ile siyasal bilgiler fakültelerinden mezun olanlar da girebilmektedir.

Tablo 5: Hakimlik ve Savcılık Sınav Türlerine Göre Başvuru Sayıları

Yıl	Adli Yargı	İdari Yargı
2015	12.861	16.735
2016	26.994	31.969
2017	18.986	14.709

Kaynak: ÖSYM

Bu sınavda yıllar içinde tür ve içerik olarak değişiklikler göstermekle birlikte, genel olarak Hakimlik ve Savcılık ismiyle yapılan sınavlara yıllara göre başvurma sayılarına ilişkin ÖSYM'nin kurumsal sitesinde paylaşılan üç yıllık veriler Tablo 5'te gösterilmiştir.

5. Sayıştay Sınavı

Sayıştay sınavı olarak bilinen **Sayıştay Denetçi Yardımcılığı** Sınavı, mesleğe girişte üç aşamalı olan sınav sisteminin ilk ve ön eleme niteliğindeki bölümüdür. Sayıştay denetçisi olmak isteyen adayların bu sınava girmeleri zorunludur. Üniversitelerin SBF, İİBF ve hukuk vb. fakültelerinden mezun olan kişiler bu sınava katılabilmektedir. Sınav ortalama yılda bir yapılmakla birlikte, kimi zaman KPSS'nin belirli bir puan türünün ön eleme sınavı yerine kullanıldığı da görülmüştür. Sayıştay sınavına son yıllarda kaç kişinin katılım gösterdiğine dair resmi bir veri olmamakla birlikte 2016 yılında 10.665 kişi sınava başvuru yaptığı bilinmektedir[4].

6. Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı (ALES)

Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı, Türkiye'de yükseköğretim kurumlarına lisansüstü öğrenci alımları ile öğretim görevlisi, araştırma görevlisi, okutman, uzman, çevirici ve eğitim öğretim planlamacısı gibi kadrolara yapılacak atamalar için ÖSYM tarafından düzenlenen sınavdır. Yılda üç defa, 81 ilde yapılmaktadır. Ayrıca yurt dışına lisansüstü eğitim için gönderilecek adayların belirlenmesinde de belirleyici rol oynamaktadır[5]. Tezli yüksek lisans başvurularında ALES puanı gereklidir. 2018 ALES-İlkbahar Dönemi'nde sınava 305.436 kişinin katıldığı bilgisi edinilmiştir.

4 ÖSYM, ÖSYM Sınavlar, https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2016/SAYISTAY/SayisalBilgiler18112016.pdf (Erişim: 01.05.2021)

5 ALES: Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı, https://www.osym.gov.tr/TR,8852/hakkinda.html (Erişim: 01.05.2021)

7. Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı (YDS/e-YDS)

Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı, 4 Ocak 2013 tarihinde yayınlanan yönetmelikle eski KPDS ve ÜDS yerine geçen ve yılda 2 kez ÖSYM tarafından yapılan Yabancı Dil Seviye Belirleme Sınavıdır. İngilizce, Almanca, Fransızca dillerine ek olarak başka dillerde de yapılan sınav 180 dakika sürmektedir. Ayrıca 2014 yılından itibaren ilki 20 Eylül 2014 tarihinde olmak üzere YDS'nin elektronik ortamda e-YDS olarak uygulanmaya başlanmıştır. e-YDS, YDS ile aynı eşdeğerliğe sahip bir sınavdır, bu sebeple konu ve soru dağılımı da aynı şekilde hazırlanmıştır, e-YDS ÖSYM tarafından hazırlanan özel bilgisayar donanımına sahip merkezlerde yapılmaktadır. Sınava 2017 itibarıyla İstanbul, İzmir ve Ankara illerinde girilebilmektedir. Sınav yapılan iller arasına 2021 yılında Adana da ilave edilmiştir. ÖSYM tarafından açıklanan takvime göre hemen hemen her ay sınav yapılmaktadır[6].

Bazı yıllarda yapılan YDS'ye katılım sayısı şu şekildedir. 2016 YDS-Sonbahar Dönemi'nde 130.566, 2018 YDS-İlkbahar Dönemi'nde 102.024, 2020 YDS sınavına ise 79.549 katılımcı olduğu bilgisine ulaşılmıştır[6].

8. Yükseköğretim Kurumları Yabancı Dil Sınavı (YÖK-DİL)

Yükseköğretim Kurumları Yabancı Dil Sınavı ya da kısaca **YÖK-DİL**, Yükseköğretim Kurulu'nun ÖSYM ile ortaklaşa yaptığı yabancı dil seviye belirleme sınavıdır. YÖK'ün 2017 yılında aldığı kararla ilk kez 26 Ocak 2017 tarihinde duyurulmuştur. Akademik sahaya yönelik YDS'ye alternatif olarak hayata geçirilen YÖK-DİL, YDS ile büyük benzerlikler göstermekle birlikte bazı farklılıklara sahiptir. Sınav süresi ve soru sayısı YDS ile aynıdır. İlk sınav 5 Mart 2017 tarihinde yapılmıştır. YDS'den farklı olarak "fen", "sağlık" ve "sosyal" olmak üzere üç branşta gerçekleştirilen bir sınavdır[7]. YÖK-DİL sınavı sadece akademik olarak geçerli bir sınav olarak ortaya koyulmuştur. Daha önce Ankara ve Anadolu Üniversitesi İşbirliği ile yapılmakla birlikte daha sonra merkezî olarak ÖSYM tarafından icra edilmeye başlanmıştır. Bu sınava katılım sayısında da resmî bir istatistik paylaşımı bulunmamakla birlikte, 2018 YÖK-DİL sınavına 49.493 kişinin katıldığı bilgisi edinilmiştir.

9. Elektronik Sınavlar

Elektronik sınavlar mevcut durumda sadece yabancı dil sınavlarında uygulanmaktadır. Daha öncesinde ALES'te de uygulanmıştır. Sınava alınacak aday sayısı, e-YDS sınav

6 https://tr.wikipedia.org/wiki/Yabanc%C4%B1_Dil_Bilgisi_Seviye_Tespit_S%C4%B1nav%C4%B1, (Erişim: 05.05.2021)

7 https://www.dunya.com/egitim/yokdil-sinav-giris-belgesi-nereden-alinir-haberi-612427, (Erişim: 10.05.2021)

binalarının aday kapasitesi ile sınırlı olduğu için bu sınavlarda kontenjan, 2021 başvurularına göre Ankara'da 3500, İstanbul'da 432, İzmir'de ise 84'tür. Tek elektronik sınav olan **e-YDS**, hemen her ay bir kez yapılmakta ve üç ilde uygulanmaktadır. Sınav ücretleri YDS'nin iki katıdır. Örneğin 2021 yılı YDS başvuru ücreti 145 TL iken, 2021 yılı e-YDS başvuru ücreti 290 TL'dir

10. Diğer Sınavlar

ÖSYM koordinasyonunda yukarıda bahsedilen sınavlar dışında Dikey Geçiş Sınavı (DGS), İş Yeri Hekimliği ve İş Güvenliği Uzmanlığı Sınavı (İSG) ve bazı kamu kurumlarının işe giriş ve görevde yükselme sınavlarının da icra edildiği görülmektedir. ÖSYM tarafından yapılan diğer önemli bir sınav da Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (TUS)'dır. Sağlık Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Hastanelerinde ve üniversitelerin tıp fakültelerinde tıpta uzmanlık eğitimi görmek isteyen adayların bu sınava katılması zorunludur. Yeterlik ve yarışma esaslarına dayanan uzmanlık eğitimi giriş sınavlarında adayların, tıp alanındaki temel kavram, ilke ve yöntemleri tanıma, kavrama; bu kavram, ilke ve yöntemler ile düşünme ve bunları belli durumlara uygulama yetilerini yoklayan sorular bulunmaktadır[8].

8 ÖSYM, https://www.osym.gov.tr/yazdir?5B0649978DC089B6C686A4EEEC66E827, (Erişim: 10.05.2021)

İKİNCİ BÖLÜM
Dünya Örnekleri

Türkiye ve diğer ülkelerin ortaöğretim ve yükseköğretim sistemleri karşılaştırıldığında ülkemizle diğer ülkeler arasında önemli farklılıklar bulunduğu görülmektedir. Türkiye'de ortaokuldan liseye geçiş, Millî Eğitim Bakanlığının uyguladığı merkezî sınav sonucuna veya adrese dayalı okul tercihine göre ikili bir sistem ile sağlanmaktadır. Okullarına yerleşen öğrenciler, liseden mezun olduktan sonra üniversiteye geçiş sınavına girebilmektedir. Sınava giren öğrencilerin lisedeki not ortalamaları sınırlı oranda sınav sonucunu etkilese de doğrudan sınavdan elde ettikleri puan üniversiteye geçişte çok daha etkilidir. ABD ve İngiltere gibi ülkelerde ise genelde üniversiteye geçiş için öğrencilerin lisedeki genel durumları çok etkilidir. Lise yaşamları boyunca katıldıkları faaliyetler, edindikleri tecrübeler ve akademik başarıları mezun olduktan sonra başvurdukları üniversiteler tarafından kabul edilmelerinde son derece etkili olmaktadır. Bunların yanında üniversitelerin öğrencileri kabul etmede referans aldıkları bazı sınavlar da bulunmaktadır ancak bu sınavlar bizim ülkemizdeki merkezî sınavların aksine üniversiteye geçişte doğrudan etkili değildir.

Bu bölümde, ilk önce merkezî bir sınav metodunun belli başlı ülkelerde mevcut olup olmadığını, her iki durumda ortaya çıkan sonuçların neler olduğunu kısaca özetlemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda belli başlı ülkelerde uygulanan sınav sistemleri ele alınmıştır. Bu kapsamda, ülkeler incelenirken yazılı kaynakların yanı sıra ilgili ülkelerde akademisyen, öğretmen, uzman, vs. olarak çalışan kişilerle mülakat yönteminden de yararlanılmıştır.

1. Amerika Birleşik Devletleri

Federal devlet düzenine sahip olan Amerika Birleşik Devletleri'nde Federal Eğitim Bakanlığı bulunsa da üniversiteye geçiş için doğrudan merkezî sınav sistemi bulunmamaktadır. Özel üniversiteler çoğunluğu oluşturmakla birlikte devlet üniversiteleri de ücrete tabi olarak eğitim vermektedir. Bu devlet üniversitelerinde talep edilen ücret nispeten daha düşüktür ama bu durum eğitim seviyesindeki düşüklükten veya imkân kısıtlığı gibi bir durumdan kaynaklanmamaktadır. Eyalet yönetimine bağlı olan devlet üniversiteleri eyalet yönetimi bütçesinden destek aldığı için ücretleri düşüktür. Üniversiteye geçişte öğrencilerin lise başarısı doğrudan etkili olmaktadır ve öğrenciler lise derslerinde tercih ettikleri alanlara uygun şekilde üniversite bölümlerine yerleşirler. Üniversite öncesi eğitimleri boyunca sahip oldukları akademik tecrübeler ve referansların yanında SAT (Scholastic

Aptitude Test) sınavı da bireylerin akademik yeterliliklerinin göstergesi olarak üniversite kurumlarınca talep edilmektedir. SAT, ABD'de kâr amacı gütmeyen özel bir kurum olan College Board tarafından hazırlanıp uygulanmaktadır. 2020-2021 akademik yılı içinde uygulanmakta olan SAT ücreti 52 Dolar'dır. Katılımcıların talepleri doğrultusunda sınavda "Essay" bölümüne de katılım durumunda sınav ücreti 68 Dolar'a çıkmaktadır[9]. ABD'de 2021 yılı için aylık ortalama asgari ücret tutarı 2970 Dolar'dır. Türkiye'de 2021 yılı için aylık asgari ücret 2825 TL'dir. Türkiye'de YKS 2021 yılı başvuru ücreti toplam 180 TL'dir. Bu tutarlar doğrultusunda SAT sınavının başvuru ücreti ABD'deki aylık asgari ücretin yüzde 2,3'üne tekabül ederken Türkiye'de YKS'nin başvuru ücreti aylık asgari ücretin 6,4'üne tekabül etmektedir[10].

2. Almanya

Almanya'da liseden üniversiteye geçiş için var olan özel bir sınav yoktur. Dolayısıyla özel bir ücret de yoktur. On iki veya on üç yıllık eğitim sürecini kapsayacak şekilde lise son sınıfta beş farklı merkezî sınava girilerek elde edilen lise diplomasına Abitur adı verilmektedir. Bu diploma öğrencilerin yükseköğretime geçişini sağlamaktadır. Kamu personeli alımları için ülkemizdeki KPSS'ye benzer bir merkezî sınav bulunmamakla beraber, vatandaşlar devletin ilgili kurumlarına bireysel başvuru yoluyla görev talebinde bulunurlar. Bu başvurulardaki alım kriterleri ise başvuran adayların akademik geçmişi ve diğer tecrübeleri olur. Daha sonrasında ise gerekli kriterleri sağlayan adaylar sözlü mülakat için çağırılmaktadır. Akademik personel alımlarındaki sistem de benzer şekilde işlemekte, başvurulan kurumun beklentilerini karşılayacak yetkinlikteki adaylar değerlendirilmeye alınmaktadır.

3. İngiltere

İngiltere'deki sistem de öğrencilerin lisede ağırlıklı yöneldiği derslere göre üniversite bölümü eğilimlerini devam ettirmelerini amaçlamaktadır. Öğrenciler liseyi bitirebilmeleri için girmeleri gereken sınav ile üniversiteye de geçiş yapabilirler. İngiltere'de de üniversiteler öğrenci kabulünü kendi kriterlerine göre belirler. Ayrıca 60'lı yıllarda İsviçre'de temelleri atılan Bakalorya Sistemi çoğu Avrupa Birliği üyesi ülkede uygulanmaktadır. Eski AB üyesi olan İngiltere için de IB (International Baccalaureate) geçerlidir

9 College Board,How Much Does the SAT Cost.,(Erişim Tarihi: 02.05.2021). "https://blog.collegeboard.org/how-much-does-sat-cost#:~:text=For%20the%202020%2D2021%20school,SAT%20with%20Essay%20costs%20%2468.00."

10 15 Mayıs 2021 tarihli Merkez Bankası döviz kuru dikkate alınmıştır.

ve bu programın amacı bireylere ilkokul çağından doktoraya varana dek kapsamlı akademik yaşam sunmaktır. Programın lise öncesi dönemler için farklı kategorileri bulunmaktadır. IB sistemi 16-19 yaş aralığında, üniversiteye geçiş dönemindeki öğrencileri kapsamaktadır. IB diploması öğrenciler için üniversiteye geçiş bileti olarak da görülebilir.. Bu program bitiminde diploma sahibi olabilmek için yaklaşık 550 Euro gibi bir ücret ödenmesi gerekmektedir. Belirtilen bu ücret, Avrupa Birliği üyesi ülkelerde 2019-2020 eğitim yılı için genel kabul görmüş fiyatlandırmadır. İngiltere ve ABD'deki birçok üniversitede yüksek lisans programlarına başvurmak için ise GRE (Graduate Record Examinations) sınavı uygulanmaktadır. Bu sınav, yapı itibarı ile SAT sınavını anımsatmaktadır, sekiz ayrı bilim dalı üzerinde lisansüstü eğitim almak isteyen öğrencilerin yeterliliğini ölçmek için yapılır. Bu sınava İngiltere'de girilecek ise giriş için 150 Dolarlık bir ücret talep edilmektedir[11].

4. Polonya

Polonya diğer AB ülkelerine göre daha uygun imkânlar sunmaktadır. Mezun olduktan sonra kalıcı çalışma izni ve Schengen vizesinden yararlanma gibi önemli fırsatlara ve prestijli üniversitelere sahip bir Avrupa ülkesidir. Polonya vatandaşları için üniversiteye geçişte yine ABD ve İngiltere'ye benzer bir sistem uygulanmaktadır. Lise öğrencileri mezun olabilmek için MATURA sınavına girmelidir. Bu sınavdan elde edilen sonuçlar da üniversitelere yaptıkları başvuruların kabul edilmesinde etkili olur. MATURA sistemi çoğu Doğu Avrupa ülkesinde de uygulanmaktadır. Polonya'da yükseköğretim ile ilgilenen ayrı bir bakanlık mevcuttur[12].

5. Rusya

Ekonomik refah bakımından ülkemize benzer nitelikteki Rusya'da EGE isimli merkezî sınav ile üniversitelere yerleştirme yapılır. Rusya'da ilk kez 2001 yılında birkaç eyalette uygulanan sınav, 2009 yılı itibarı ile sistemini oturtmuş bir merkezî sınav olarak karşımıza çıkar. Türkçe karşılığı "Birleşik Devlet Sınavı" olan bu sınav ülkemizdeki üniversite sınavı formatı ile benzerlik gösterir. Matematik ve edebiyat bölümleri zorunlu, fizik kimya biyoloji gibi alanlar ise isteğe bağlı olarak çözülmektedir. Bu sınavda seçilen bölümlere göre

---

11 GRE SINAVI (Graduate Record Examination). (Erişim Tarihi: 02.05.2021). https://www.elt.com.tr/dilokullari/gre-sinavi-graduate-record-examination.asp#:~:text=Online%20GRE%20s%C4%B1nav%C4%B1%20%C3%BCcreti%3A%20Amerika,40%20dolar%20%C3%B6deme%20yapmak%20zorundad%C4%B1r.

12 Parmaksız, 2016: 59-70

üniversiteye yerleşilir. EGE, Rusya Eğitim ve Bilim Bakanlığınca yapılır. Bu sınav da tıpkı ülkemizdeki üniversite sınavları gibi alanlar arası ayrımı yeterince sağlayamama, herkesi aynı alanlara yoğunlaşmaya zorlama nedenlerinden dolayı eleştirilmektedir. Üniversite sonrası yüksek lisans programları için ayrıca bir giriş sınavı bulunmamaktadır. Sadece kültür-sanat bölümleri öğrencileri yetenek sınavlarına tabi tutulabilir[13].

6. İran

İran'da ise Türkiye'ye benzer bir tablo ile karşılaşılmaktadır. KONKUR adı verilen merkezî sınav ile üniversiteye yerleşme imkânı sunulmaktadır. İran'da İBTAİB, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki eğitimleri düzenleme, ders programların standartlaştırması gibi işlevleri yürütmektedir. Bu bakanlığa bağlı UEDK ise merkezî sınav yapmakla sorumludur[14]. 1975 yılında İran'da kurulan sınav kuruluşu, Türkiye'de ÖSYM'nin kuruluşu ile oldukça yakın bir tarihe denk gelmektedir.

7. İtalya

İtalya'daki merkezî sınav sistemi kapsamında Mimarlık, Veterinerlik, Tıp (IMAT) sınavları Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan sınavlardır. Kamu personeli seçimlerinde ise sistem Türkiye'de uygulanan aşamalardan farklıdır. İtalya'daki devlet memurluğu seçim usulü, her bir kamu kurumunun kendi sınavlarını yapması şeklinde işlemektedir. Dönem içerisinde standart ilanlar yayınlanmakta, bu ilanlara uygun adaylar kurumların yazılı sınavlarına ve sözlü mülakat aşamalarına davet edilmektedir.

8. Finlandiya

Finlandiya'nın aktif öğrenme eğitim politikası ülkenin uluslararası bir üne kavuşmasını sağlamıştır. Nitekim Finlandiya, "herkes için eşit eğitim" düsturu ile eğitimde ekonomik farklılıkların sebep olduğu eşitsizlikleri minimuma indirmeyi hedeflemiş ve bu hedefe ulaşmadaki başarısıyla dikkat çeken bir ülkedir.

Finlandiya'da temel eğitimin ardından ikinci derece eğitim olarak adlandırılan lise dönemi için öğrenciler akademik ya da

13 Rusya'da Yüksek Lisans. (Erişim Tarihi: 03.05.2021). https://www.globalvizyon.com/i/wiki/rusya/rusya-da_yuksek_lisans#

14 Owen ve ark., 2013: 81-104.

mesleki eğitime yönelirler. Lise eğitimini tamamlayan öğrenciler Bakanlığın uyguladığı "Olgunluk Sınavı" sonucu akademik yeterliliklerini ispat ederler ve lise mezunu olmaya hak kazanırlar. Üniversite başvurularında bireysel tecrübelerinin yanı sıra bu sınav sonucunda aldıkları notlar da etkili olur. Ülkenin eğitim işleri ile ilgilenen bakanlığınca yapılan sınavlardan, bilinen "sınav ücreti" adı altında bir ücret talep edilmemektedir. Finlandiya'da öğretmen olabilmek için ise en az yüksek lisans derecesine sahip olma şartı vardır. Öğretmen olmak isteyenler, üniversitede ilgili bölüme yerleşmek için yazılı, sözlü ve grup tartışması gözlemini içeren birtakım sınava tabi olurlar. Yüksek lisans bitiminde ise atanmak için yerel yönetiminin sorumluluğundaki düzene göre stajdaki başarı durumuna, yüksek lisans başarı durumuna ve genel yeteneklerine bakılarak atama gerçekleştirilir.

9. Değerlendirme

Gerek yükseköğretime geçişte, gerek kamu personeli seçiminde, gerekse akademik personel alımında ve yüksek lisansa geçişte belli başlı bazı ülkelerin vatandaşlarını hangi yöntemlerle seçime tâbi tuttuğu konusunda kısa bir bilgilendirme sunulmuştur. Örnek ülkelerin seçiminde OECD verilerine göre kişi başına düşen milli gelir ve BMKP'de[15] ülkelerin eğitim indeksine göre sıralamaları dikkate alınarak listenin üst sıralarındaki ülkeler ile Türkiye'ye nispeten yakın pozisyonda bulunan ülkelerin durumun incelenmiştir.

Görüldüğü üzere gelişmiş ülkeler sınav sistemlerini mümkün olduğunca bireylerin tek bir sınav notundan ziyade, eğitim süreçlerindeki genel başarı ve tecrübelerini ön plana çıkaracakları şekilde düzenlemişlerdir. İran ve Rusya gibi ülkelerde ise ülkemizde ÖSYM'nin uyguladığı merkezi sınav sistemine benzer nitelikte sistemler mevcuttur. ABD, Almanya, İngiltere gibi ülkelerde bireylerin kişisel tecrübeleri özellikle üniversiteye geçişte seçim kriteri olarak daha fazla ön planda iken girilen bazı merkezî sınavlar yalnızca kişilere "avantaj" sağlamaktadır. Türkiye'de ise bahsedilen merkezî sınavlar, belirtilen kurumlara girişte bir "zorunluluk" olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu sınavlara girebilmek için belirtilen ücretlerin ödenmesi de bir "zorunluluk" haline gelmektedir.

15 Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

ÜÇÜNÜ BÖLÜM
Rakamlar Yalan Söylemez

Bu bölümün temel amacı, ÖSYM sınav başvuru ücretlerinin yıllara göre değişen piyasa koşullarını ifade eden resmî rakamları anlamlı şekilde takip etmediğini, genel olarak beklenenin üzerinde seyreden bir ücret politikasıyla belirlendiğini verilerle açıklamaktır. İlk olarak yıllık sınav ücret güncellemelerinin rasyonel bir artış oranına dayanmadığı ele alınmıştır. İkinci olarak, çalışmada "Varsayım 1" olarak adlandırılan kısımda KPSS baz alındığında 2005'ten bu yana başvuru ücretlerine TÜFE, Yİ-ÜFE, YDO gibi göstergeler oranında artış yapıldığı takdirde mevcut rakamların altında tutarların ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Genel Kamu Bütçesi dikkate alınarak yapılan incelemede ÖSYM'nin tüm giderlerinin ödenek kullanmaya gerek kalmaksızın sınava giren adaylardan karşılandığı belirtilmiştir. "Varsayım 2" olarak adlandırılan kısımda ise ÖSYM giderlerinin sınıflandırılması ve sadece sınav hazırlık- uygulama- değerlendirme süreçleriyle doğrudan ilgili giderlerin adaylara yansıtılması; hâlihazırda merkezî bütçeden karşılanan kurum giderlerinin sınav ücretlerine yansıtılmaması gerektiği açıklanmıştır.

Çalışmanın önceki bölümlerinde tüm sınav türlerine değinilmesine rağmen rakamsal açıklamalarda genelde KPSS başvuru ücretleri baz alınarak değerlendirme yapılmıştır. Değerlendirme, bir adayın alanına göre bir dönemde girmesi gereken oturumların toplam ücreti üzerinden yapılmıştır. Zira KPSS A kadro sınavlarına hazırlanan bir aday, genel kültür-genel yetenek oturumunun yanı sıra alan sınavlarının olduğu oturumlara da girmek zorundadır. Aynı şekilde öğretmen olarak atanmak isteyen bir aday sadece genel kültür-genel yetenek oturumuna değil, aynı zamanda kendi alanında yapılan oturuma da katılmak zorundadır.

1. Yıllık Ücret Artışı Rasyonel Bir Varsayıma Dayanmıyor

KPSS başta olmak üzere farklı sınav türlerinin yıllık başvuru ücretleri göz önünde bulundurulduğunda, yıllık artışların rasyonel bir varsayıma dayanmadığı gözlenmektedir. Yani piyasa koşullarını yansıtabilecek enflasyon gibi herhangi bir düzenli artış oranı bulunmamaktadır.

1.1. KPSS (Kamu Personel Seçme Sınavı) Başvuru Ücretleri

Son 16 yıllık sınav ücretlerini inceleyecek olursak;

Tablo 6: 2006-2021 KPSS Başvuru Ücretleri

(TL)	1. GK-GY	2. Alan (2-3 Oturum)	3. Öğretmenlik	Toplam (1+2)
2006	35	20	10	**55**
2007	35	20	10	**55**
2008	35	20	10	**55**
2009	35	20	10	**55**
2010	35	40	20	**75**
2011	35	40	20	**75**
2012	35	40	20	**75**
2013	40	80	80	**120**
2014	40	80	80	**120**
2015	50	100	100	**150**
2016	55	110	110	**165**
2017	60	120	120	**180**
2018	60	120	120	**180**
2019	75	150	150	**225**
2020	80	165	160	**245**
2021	90	185	180	**275**

Kaynak: ÖSYM

- Tablo 6'da GK-GY oturumu, sınava herkesin katıldığı genel kültür ve genel yetenek kısımlarıdır.
- Alan kısmıyla ifade edilen, GK-GY sınavına ilaveten kariyer meslek grubu A kadro sınavlarına katılmak isteyen adayların 2017 yılına kadar iki oturum, 2017 yılından itibaren üç oturum olarak katıldıkları sınavı kapsamaktadır.
- Öğretmenlik kısmıyla ifade edilen ise, öğretmen adaylarının GK-GY sınavına ilaveten 2013 yılına kadar tek oturum, 2013 yılından itibaren iki oturum şeklinde katıldıkları sınavı kapsamaktadır.

Yukarıda Tablo 6'da toplam olarak ifade edilen ücretlerin bir önceki yıla göre artış oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7: ÖSYM KPSS Başvuru Ücretleri Artış Oranı

(%)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Yıllık Ücret Artışı	0,0	0,0	0,0	0,0	36,4	0,0	0,0	60,0
(%)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Yıllık Ücret Artışı	0,0	25,0	10,0	9,1	0,0	25,0	8,9	12,2

Kaynak: ÖSYM

Buna göre, bazı yıllarda ücretler değişmemişken, bazı yıllarda yüzde 10'un altında artış gerçekleştiği, diğer bir yılda yüzde 60 oranında artış gösterdiği görülmektedir.

Tespit: Yıllık Ücret Artışı Rasyonel Bir Varsayıma Dayanmıyor.

1.2. KPSS dışında ÖSYM'nin Yaptığı Diğer Sınavlar

Tablo 8: 2006-2021 YKS/ALES Başvuru Ücretleri ve Yıllık Artış Oranları

YIL	YKS	YKS Artış Oranı (%)	LES/ALES (TL)	LES/ALES Artış Oranı (%)
2006	40	0,0	45	-18,2
2007	50	25,0	40	-11,1
2008	40	-20,0	40	0,0
2009	40	0,0	40	0,0
2010	75	87,5	40	0,0
2011	75	0,0	40	0,0
2012	75	0,0	40	0,0
2013	90	20,0	50	25,0
2014	90	0	50	0,0
2015	110	22,2	70	40,0
2016	125	13,6	70	0,0
2017	140	12,0	90	28,6
2018	100	-28,6	150	66,7
2019	100	0,0	120	-20,0
2020	140	40,0	130	8,3
2021	180	28,6	145	11,5

Kaynak: ÖSYM

Tablo 8'e göre YKS ve ALES sınavları için, bazı yıllar ücretler sabit kalmış, bazı yıllar artmış, bazı yıllarda ise azalmıştır. Aynı yıl gerçekleşen sınav ücretlerinde artış oranları arasında hiçbir benzerlik bulunmamaktadır.

Grafik 1: KPSS, YKS, ALES Başvuru Ücretlerinin Yıllık Artış Oranları

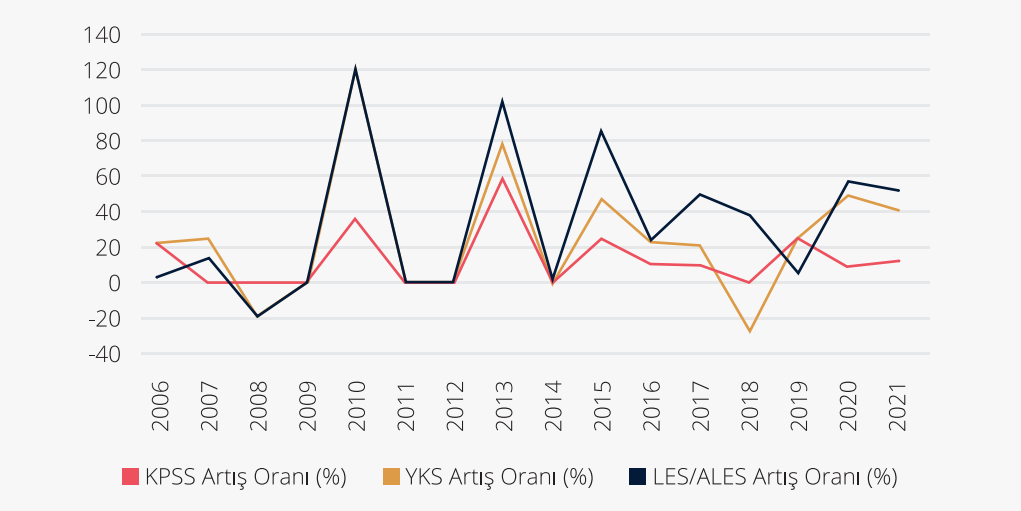

Grafik 1'de KPSS, YKS, ALES başvuru ücretlerinin yıllık artış oranlarının dalgalı biçimde seyrettiği görülmektedir.

Tablo 9: 2013-2021 YDS Başvuru Ücretleri ve Yıllık Artış Oranları

(TL)	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
YDS	50	50	70	80	90	100	120	130	145
Artış Oranı (%)	25,0	0,0	40,0	14,3	12,5	11,1	20,0	8,3	11,5

Kaynak: ÖSYM

2013-2021 arası YDS ücretleri incelendiğinde de yine aynı doğrultuda düzensiz bir artış olduğu görülmektedir.

2. Varsayım 1: Sınav Ücretleri TÜFE, Yİ-ÜFE, YDO Gibi Göstergelerle Artsaydı Ne Olurdu?

Vergi, harç, KYK burs geri ödemesi gibi yıllık fiyat güncellemelerinde TÜFE, Yİ-ÜFE, YDO gibi göstergeler kullanılmaktadır. Eğer ÖSYM sınav ücretlerini bu göstergelere göre arttırsaydı ücretler nasıl seyrederdi?

Tablo 10: 2005-2020 TÜFE, Yİ-ÜFE, YDO

(%)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
TÜFE	8,2	9,6	8,8	10,4	6,3	8,6	6,5	8,9	7,5	8,9	7,7	7,8	11,1	16,3	15,2	12,3
Yİ-ÜFE	8,2	9,3	6,3	12,7	1,2	8,5	11,1	6,1	4,5	10,3	5,3	4,3	15,8	27,0	17,6	12,2
YDO	9,8	7,8	7,2	12,0	2,2	7,7	10,3	7,8	3,9	10,1	5,6	3,8	14,5	23,7	22,6	9,1

Kaynak: TÜİK

Aşağıda, Tablo 11'de 2005 yılı toplam KPSS ücreti 45 TL olarak baz alınarak (ÖSYM'nin belirttiği ücret) bir önceki yılın TÜFE, Yİ-ÜFE oranlarının yıllık ortalaması ve YDO nispetinde sınav ücretleri varsayımsal olarak artırılmıştır. 2005'te 45 TL olan sınav ücreti günümüze kadar yukarıdaki göstergelerle artırılsaydı ne kadar ücret farkı oluşurdu sorusunun cevabı aranmıştır.

Tablo 11: TÜFE, Yİ-ÜFE, YDO'ya Göre Ücret Artış Varsayımları

(TL)	KPSS (ÖSYM)	TÜFE'ye Göre	ÜFE'ye Göre	YDO'ya Göre
2005	45	...	...	...
2006	55	49	49	49
2007	55	53	53	53
2008	55	58	57	57
2009	55	64	64	64
2010	75	68	65	65
2011	75	74	70	70
2012	75	79	78	78
2013	120	86	83	84
2014	120	92	86	87
2015	150	100	95	96
2016	165	108	100	101
2017	180	116	105	105
2018	180	129	121	120
2019	225	150	154	149
2020	245	173	181	182
2021	275	195	203	199

Tablo 11'de görüldüğü üzere artışlar fiyatlar genel düzeyindeki artışa bağlı olarak artırılsaydı, 2021 yılında 275 TL yerine, TÜFE'ye göre 80 TL, Yİ-ÜFE'ye göre 72 TL, YDO'ya göre 76 TL daha aşağıda olması gerekirdi.

Grafik 2: KPSS Başvuru Ücretlerinin Yıllara Göre TÜFE, Yİ-ÜFE, YDO'ya Göre Ücret Artış Varsayımları

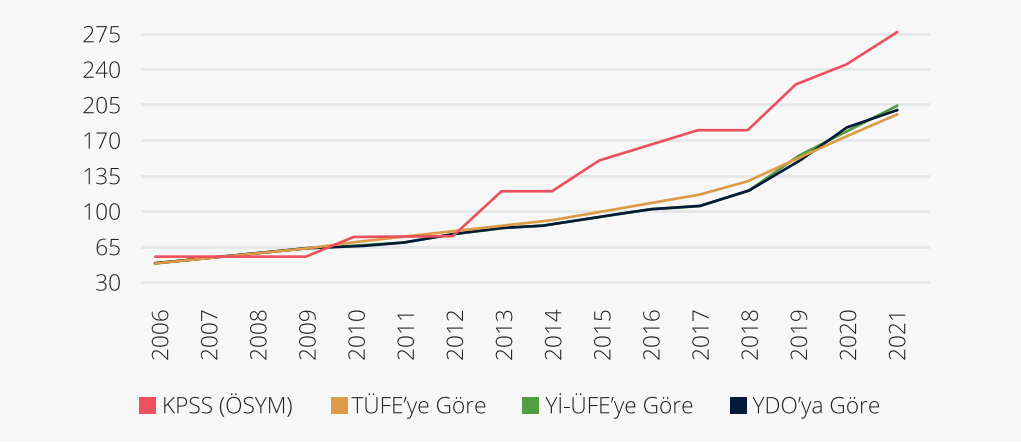

Grafik 2 incelendiğinde, fiyatlar genel düzeyindeki artışları yansıtan göstergelere göre 2005 yılından itibaren KPSS A Grubu sınavlarına hazırlanan bir adayın girmesi gereken oturumların toplam tutarı üzerinden yapılan varsayıma göre başvuru ücretlerinin daha aşağıda bir tutarla belirlenmesi net olarak görülmektedir.

Örneğin YDS'ye bakıldığında 2012 yılı KPDS ücreti baz alınarak TÜFE, Yİ-ÜFE ve YDO miktarınca artış olsaydı 2021 yılında sınav ücreti 145 TL yerine 43 ila 46 TL arasında daha aşağıda olması gerekirdi. Aynı şekilde ALES'te 2012 yılı ücreti baz alınarak TÜFE, Yİ-ÜFE ve YDO miktarınca artış olsaydı 2021 yılında sınav ücreti 145 TL yerine 43 ila 46 TL daha aşağıda olacaktı.

TBMM bünyesinde bir hak arama kurumu olarak faaliyet yürüten Kamu Denetçiliği Kurumuna (Ombudsmanlık) ÖSYM sınav ücretleriyle ilgili çok sayıda başvuru olduğu bilinmektedir. KDK'nın sınav ücretlerinin düşürülmesini tavsiye ettiği Kararlar bulunmaktadır. Bu hususta örneğin bir başvuruda KDK'nın ÖSYM'den istenen bilgi kapsamında ÖSYM tarafından "Sınav başvuru ücretlerinin, yukarıda sayılan gider kalemlerinin; piyasa fiyatları, Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) tarafından yayımlanan veriler ve Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yayımlanan yeniden değerleme oranları (bu oran 31/12/2018 tarihli 30642 sayılı (3. Mükerrer) Resmi Gazete'de % 23,73 olarak belirlenmiştir.) da dikkate alınarak değerlendirilmesi sonucu ÖSYM Yönetim Kurulu tarafından belirlendiği" ifade edilmiştir[16]. Ancak tablo 11'de yapılan hesaba göre bu kriterlerin üstünde bir ücret belirlendiği ortaya çıkmaktadır.

16 KDK Kararı, Sayı : 2019/10280-S.15806 Başvuru No: 2019/9688 Karar Tarihi: 16/10/2019

3. KPSS Ücretinin Bir Üniversite Öğrencisinin Bir Aylık KYK Burs Miktarı İçindeki Payı Daha Düşük Olmalı

Tablo 12: 2006-2020 KPSS Ücreti/Bir Aylık Burs

TL	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
KPSS Ücreti	55	55	55	55	75	75	75	120
KYK Bir Aylık Burs	130	150	160	180	200	240	260	280
KPSS Ücreti/Bir Aylık Öğrenci Bursu (%)	42,3	36,7	34,4	30,6	37,5	31,3	28,8	42,9
TL	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
KPSS Ücreti	120	150	165	180	180	225	245	**275**
KYK Bir Aylık Burs	300	330	400	425	470	500	550	**650**
KPSS Ücreti/Bir Aylık Öğrenci Bursu (%	40,0	45,5	41,3	42,4	38,3	45,0	44,5	**42,3**

KPSS ücretinin bir aylık burs miktarı içindeki payı 2021 yılında neredeyse yarıya yakındır.

4. 2020 Yılında Mezun ve Çalışmayan Birinin Girmesi Muhtemel Sınavlar ve Ücretleri

Tablo 13: İşe Yerleşmemiş Bir Mezunun Muhtemel Girebileceği Sınavlar

(TL)	2020
KPSS	245
YDS	130
ALES	130
YÖK-DİL	130
Kaymakamlık	225
Sayıştay	250
Toplam	1.110

2020 yılında işe yerleşmemiş KPSS A kadro sınavlara hazırlanan bir öğrencinin en az iki kurum sınavına başvurduğu varsayımı altında toplam 1.100 TL sınav ücreti ödemiştir. İşe yerleşmemiş bir mezun eğer yüksek lisans veya doktora yapmıyorsa ve sınavlara hazırlanıyorsa herhangi burs veya gelir desteği yoktur. Bu kapsamdaki kişiler için bu tutar ciddi bir maliyet oluşturmaktadır.

Önceki kısımlarda da ifade edildiği üzere KDK'ya yapılan başvurular neticesinde KDK'nın sınav ücretlerinin düşürülmesine dair yayımlanan tavsiye kararlarında adaylar zor durumda olduklarını ifade etmektedirler. Örneğin bir başvuru sahibi özetle, öğrenci olması nedeniyle kendisine ait bir gelirinin bulunmadığını, bu nedenle Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından gerçekleştirilen sınavlara ailesinden aldığı harçlıklarla başvurmak durumunda kaldığını, sınav başvuru ücretinin yüksek olması nedeniyle güçlük yaşadığını ifade ederek, sınav başvuru ücretlerinin makul bir seviyeye çekilmesini talep etmiştir. KDK bu başvuru üzerine "ÖSYM Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen sınavlarda sınav başvuru ücretlerinin makul bir düzeye çekilmesi için gereken adımların atılması ve sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak işsiz gençlere ve öğrencilere başvuru ücretlerinde indirim tanıyacak bir düzenleme yapılması" konusunda tavsiye kararı yayımlamıştır[17].

KDK yukarıda örnekleri verildiği gibi sınav ücretlerinin düşürülmesine dair başka tavsiye kararları da vermiştir. Anayasa'da "eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi", uluslararası kanunlar ile hukuka uygunluk ve hakkaniyet bağlamında konuyu ele almıştır. KDK'nın tavsiye kararları internet portalında erişime açıktır.

5. Bütçe Yönünden Sınav Ücretlerine Bakış

ÖSYM Faaliyet Raporları ile Hazine ve Maliye Bakanlığının verilerinden yararlanılarak ÖSYM'nin bütçesi incelenmiştir.

Tablo 14: 2015-2020 ÖSYM Gelirleri ve Giderleri

Milyon TL	Gelir	Gider	Fark
2015	388,8	372,4	16,4
2016	817,8	671,5	146,3
2017	525,8	509,0	16,8
2018	621,9	623,6	-1,7
2019	546,0	578,4	-32,4
2020	860,5	867,7	-7,2

Kaynak: ÖSYM

Tablo 14'te 2015-2017 yıllarındaki rakamlar KDV dâhil rakamlardır. 2018-2020 yıllarındaki rakamlar KDV hariç rakamlardır. 2015-2017 yıllarında ÖSYM bütçesi fazla verirken 2018-2020 yıllarında açık vermiştir. Bu yıllarda gelir ve giderler KDV dâhil olarak verilseydi muhtemelen açık olmayacaktı.

17 KDK Kararı, SAYI : 2020/125-S.186 BAŞVURU NO : 2019/18726 KARAR TARİHİ : 03/01/2020

Tablo 15: ÖSYM KDV Gelirleri (Milyon TL)

2015	2016	2017	2018	2019 (Tahmin)	2020 (Tahmin)
58,9	122,6	80,0	115,5	87,3	137,5

ÖSYM faaliyet raporlarında 2015-2018 yıllarındaki KDV gelir tutarları yer almaktadır. 2019 ve 2020 yılı KDV gelir rakamları yer almamaktadır. Bu dört yılın rakamları dikkate alınarak gelir üzerinden efektif oran hesaplanarak 2019 ve 2020 yıllarında tahmini KDV geliri hesaplanmıştır ve yukarıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 16: 2015-2020 ÖSYM Gider Türleri

(Milyon TL)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Personel Giderleri	171,8	329,0	221,8	353,7	313,9	511,3
SGK Devlet Primi Giderleri	1,9	2,3	2,4	7,1	9,7	10,3
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	166,5	306,5	216,5	233,9	233,4	320,6
Faiz Giderleri	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Cari Transferler	0,3	0,6	10,8	20,8	16,0	16,1
Sermaye Giderleri	31,9	33,0	57,5	8,0	5,4	9,5
Toplam	372,4	671,5	509,0	623,6	578,4	867,7

Kaynak: ÖSYM

ÖSYM, YÖK'e bağlı bir kamu kuruluşudur. Çok temel bir faaliyet alanı olan insanların eğitim hayatını etkileyen bir konuda önemli bir kamu hizmeti sağlamaktadır. Bu doğrultuda ÖSYM'nin bütün giderlerini sınav ücretlerinden karşılayacak şekilde sınav ücretlerini belirlemesi doğru değildir. Örneğin kamu hizmeti yürüten ve yine özel bütçeli bir kuruluş olan Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğünün personellerinin SGK devlet primi gideri vatandaştan karşılanmamaktadır. Ayrıca bu Genel Müdürlüğün giderlerini ve gelirlerini eşitlemesi gibi bir durum söz konusu değildir. Burada üzerinde durulması gereken nokta, hangi giderlerin sınav ücreti gelirleriyle karşılanması gerektiğidir.

Tablo 16'daki personel giderlerinin önemli bir kısmı sınavların sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için görev alanlara ödenen ücretlerden oluşmaktadır. Soru Hazırlama ve Denetim Giderleri ile Araştırma ve Geliştirme Giderlerinin Personel Giderleri içindeki payı düşüktür.

Tablo 17: Personel Giderleri İçindeki Kalemler

Milyon TL	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Diğer Personel Giderleri	159,6	309,3	199,6	305,6	253,1	449,0
Soru Hazırlama ve Denetim Giderleri	0,0	5,5	6,6	8,9	9,5	6,8
Araştırma ve Geliştirme	0,0	0,0	0,3	0,2	0,2	0,4

Kaynak: ÖSYM

6. Varsayım 2: Sınav Ücretlerine Sadece Mal ve Hizmet Alımı Giderleri, Soru Hazırlama ve Denetim Giderleri, Araştırma ve Geliştirme Giderleri ile Sermaye Giderleri Yansıtılsa Ne Olurdu?

Mal ve hizmet alımı giderleri ile sermaye giderlerinin toplam giderler içindeki payına bakalım:

Tablo 18: Varsayım 2

(Yüzde)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Giderler İçindeki Pay	53,3	51,4	55,2	40,3	43,0	38,9

Tabloda 18'deki oranlar dikkate alındığında mal ve hizmet alımı giderleri ile sermaye giderlerinin toplam giderler içindeki payı 2015-2020 yıllarındaki ortalama yüzde 47,0'dır. Yani Varsayım 2'ye göre belirlenecek sınav ücretlerinin yüzde 53 oranında daha az olması gerekmektedir.

Varsayım 1'e göre TÜFE, Yİ-ÜFE, YDO'ya göre oluşacak ücretlerin 2015-2021 yılları arasındaki ortalamaya göre azaltılması gereken oranı yüzde 32'dir. Bir ve ikinci varsayıma göre oluşabilecek yüzde 32 ve yüzde 53'lük düşüş oranlarının ortalaması kadar bir düşüş önerisiyle ise sınav ücretlerinde yaklaşık yüzde 42,5'lik bir düşüş olması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Bu oran doğrultusunda 2021 yılında KPSS başvuru ücreti 275 TL değil yaklaşık 158 TL; YKS başvuru ücreti 180 TL değil de yaklaşık 104 TL; YDS başvuru ücreti de 145 TL değil de 83 TL olarak adaylardan talep edilecekti.

7. ÖSYM Ödeneği

Her yıl merkezi yönetim bütçe Kanununda kurumların ödenek tutarları belirlenmektedir. Bu doğrultuda merkezi yönetim bütçe Kanununda yer alan 2015-2021 ÖSYM başlangıç ödeneği tutarları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 19: 2015-2021 ÖSYM Ödeneği (Milyon TL)

2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
364,2	445,3	408,5	537,6	549,6	717,8	643,5

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı

Tablodaki tutarlardan görüleceği üzere ÖSYM için her yıl ödenek planlaması yapılmaktadır. ÖSYM harcamaların tamamını gelirlerden karşılamak üzere bir sistem yürüttüğü için bu ödenekler ÖSYM'nin faaliyet raporlarında da ifade edildiği gibi kayıt ve tahmin unsuru olarak değerlendirilmektedir. Sınav ücretlerinin yeniden ele alınması ve makul seviyelere çekilmesi bağlamında bu ödenekler mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Sonuç ve Öneriler

Ulusal ölçekte yıllık on milyondan fazla adayın sınav organizasyonunu yürüten ÖSYM, insanların geleceğini şekillendiren bir alanda önemli bir kamu hizmeti icra etmektedir. Özel bütçeli bir kamu kuruluşu olarak faaliyet yürüten ÖSYM için her yıl Bütçe Kanununda belirli bir ödenek öngörüsüne yer verilmektedir. Bununla birlikte, kurumun bu hizmeti çoğunlukla gelir elde etmeyen gençlere verdiği unutulmamalıdır. Ancak ÖSYM; üniversiteye giriş sınavları, iş sınavları, dil sınavları gibi zaruri konularda yapılan sınavlardan elde edilen gelirlerin giderleri karşılayacağı bir ücret politikası yürütmektedir.

Bu çalışmada ÖSYM'nin mevcut ücret politikasının yanlış olduğu ve sınav ücretlerinin düşürülmesi gerektiği rakamsal verilerle ortaya konmuş, Kamu Denetçiliği Kurumunun bu doğrultuda verdiği tavsiye kararları, dünyadan örnekler ve sosyolojik tespitler ile sınav ücretlerinin yeniden düzenlenmesi konusundaki gerekliliğin altı çizilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde yer verilen Dünya'dan örnekler de göstermektedir ki gelişmiş ülkelerde gerek eğitim sistemindeki ve personel alımındaki farklılıklar gerekse sınavlarla ilgili başvuru ücreti açısından çok geniş kitleleri ilgilendiren bir olumsuz gündem söz konusu değildir.

Çalışmanın, sınav ücretlerinin yıllar itibarıyla değişimini ve bütçe yönünden değerlendirmeleri kapsayan üçüncü bölümünde ise yıllık ücret artışlarının rasyonel bir varsayıma dayanmadığı ortaya konmuştur. Dahası, sınav giderlerinin tamamının adaylardan elde edilen gelirlerden karşılanmaması gerektiği ve bu konuda sınıflandırma yapılması gerektiğinin altı çizilmiştir. ÖSYM, gerek kamuoyu açıklamalarında gerekse KDK'nın bilgi talebinde sınav ücretlerinin bazı yıllar hiç artırılmadığı, artan yıllarda ise TÜFE, Yİ-ÜFE gibi piyasa şartlarına göre güncelleme yapıldığını ifade etmiştir. Ancak örneğin "Varsayım 1" kısmında sunduğumuz ve KPSS başvuru ücretlerini 2005'ten itibaren TÜFE, Yİ-ÜFE ve YDO gibi göstergelerle güncellediğimiz projeksiyonda bugünkü ücretlerin beklenenden yaklaşık yüzde 32 daha fazla olduğu rakamlarla gösterilmiştir. Yine bütçe yönünden sınav ücretlerine bakıldığında kamu görevi yürüten bir kuruluş olan ÖSYM'nin bütün giderlerinin değil, belli giderlerinin adaylara yansıtılması gerektiği varsayımıyla bugünkü sınav ücretlerinin olması gerekenden yüzde 53 daha yüksek belirlendiği rakamlarla gösterilmiştir.

Lise son sınıf, bir gencin oy kullanacak yaşa eriştiği, üniversite ve sonrası ise bireylerin yetişkinliğe geçiş yaptığı dönemlerdir. Ancak bu dönemdeki gençlerin tamamına yakını yeterli veya hiç gelirleri olmadığı için ailelerinden harçlık almaya devam etmek zorunda kalmaktadır. İlköğretim veya lisenin ilk yıllarındakinin aksine bu durum, söz

konusu genç yetişkinlerin pek çoğu için duygusal olarak yıpratıcı, özgüvenlerini zedeleyici bir etkiye sahiptir. Buna bir de girilecek her bir sınav için aileden her seferinde istenmesi gereken önemli tutardaki sınav ücretleri eklenince sorun ekonomik olmanın da ötesine, sosyal ve psikolojik düzeye geçebilmektedir.

Sonuç olarak, kamu için gelir ve gider yaratan ücretlerin ilgili dönemdeki ekonomik şartlar doğrultusunda güncellenmesi elbette anlaşılabilir bir durumdur. Ancak uygulamada piyasa şartlarının bile üzerinde belirlenen sınav ücretlerinin makul seviyelere düşürülmesi ve bazı özel koşullara göre istisnalar getirilmesi gerektiği açıktır. Zira söz konusu olan ülkenin gençleri, yani geleceğiyken daha duyarlı hareket edilmesi; yeni nesillerin de özgüvenini, kendine ve ülkesine inancını yitirmemesi için kurum ve kuruluşların kendi çalışma ve ilgi alanlarına giren sorunları ortadan kaldırmaları, günü veya cari yılı değil, geleceği kurtarmak için gayret göstermeleri aciliyet ve zaruret arz etmektedir.

Anayasanın "II. Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi başlıklı" 42'nci maddesi "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir....Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır." hükmü gereği Genç Memur-Sen olarak önceki bölümlerde elde edilen bulgular doğrultusunda belirlediğimiz somut uygulama önerilerimizi paylaşıyoruz.

1. Anayasal güvence altına alınan ve vatandaşlık hakkı olan "eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" bağlamında istisnasız herkesten üniversiteye geçiş sınavı (YKS), KPSS, ALES, YDS, TUS vb. sınavlara ilk girişte 20 TL'yi aşmayacak sembolik bir başvuru ücreti alınmalıdır.

Sınava girecek her aday için belli bir hazırlık ve masraf yapılacaktır. Dolayısıyla ilk katılımın ücretsiz değil de sembolik bir ücretle sağlanması kamu maliyesi açısından bir zarar oluşmaması ve keyfiliklerin önlenmesi amacıyla önerilmiştir.

2. Sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak işsiz adayların ikinci kez girecekleri YKS, KPSS, YDS, ALES, TUS vb. sınavlara başvurularından yine 20 TL'yi aşamayacak sembolik bir ücret alınmalıdır.

Çalışmanın ilgili bölümlerinde de ifade edildiği gibi ülkemizde merkezi sınavlar adayların sadece bir kez girdiği sınavlar değil, çeşitli koşullara göre farklı sayılarda girilen sınavlardır. Tablo 13'Te yer verildiği gibi 2020 yılında mezun olan ve kamu sınavlarına hazırlanan bir aday 2020 yılında temel sınavlara ve sadece iki adet kurum sınavına girdiği takdirde 1.100 TL başvuru ücreti ödemesi gerekmiştir. Kamunun en büyük istihdam kaynağı olduğu ülkemizde sosyolojik açıdan verilen örnekler de göz önünde bulundurularak 25 yaş altı işsiz adayların ikinci kez girecekleri sınavlar istisna kapsamına alınmalıdır. Nitekim geçmişte öğrenci harçlarında yapılan olumlu düzenlemenin benzeri burada da uygulanmalıdır.

3. Birinci ve ikinci öneri dışında kalan adaylar için sınav başvuru ücretleri, piyasa şartlarının bile üzerinde olan mevcut ücretlere göre en az yüzde 42,5 daha indirimli uygulanmalıdır.

- Çalışmanın üçüncü bölümünde "Varsayım 1" olarak ifade edilen kısımda, KPSS başvuru ücretleri baz alınarak 2005 yılından itibaren günümüze dek, yıllık ortalama TÜFE, yıllık ortalama Yİ-ÜFE ve YDO kullanılarak sınav ücretleri hesaplanmıştır. Bu hesaplama, mevcut başvuru ücretlerinin bu oranların da üzerinde belirlendiğini, ortalama yüzde 32 daha yüksek olduğunu göstermiştir.

- Sınav ücretlerinin bütçe yönünden incelendiği "Varsayım 2" kısmında bir kamu hizmeti yürüten ÖSYM'nin, bütün giderlerini değil; "Mal ve Hizmet Alımı Giderleri, Soru Hazırlama ve Denetim Giderleri, Araştırma ve Geliştirme Giderleri ile Sermaye Giderlerinin Adaya Yansıtılacağı Ücret Varsayımı" doğrultusunda 2015-2020 dönemi baz alınarak mevcut sınav ücretlerinin yüzde 53 daha indirimli uygulanması gerektiği ortaya koyulmuştur.

- İki varsayımın ortalaması alındığında yaklaşık en az yüzde 42,5 oranında bir indirim olması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

4. Elektronik sınavlar genişletilmeli ve başvuru ücretleri makul seviyelerde belirlenmelidir.

Mevcut sistemde yalnızca yabancı dil sınavlarında (YDS/e-YDS) uygulanan elektronik sınavlar belirli bir kontenjanda, dört büyükşehirde ve fiziki sınavın iki katı başvuru ücreti talep edilerek uygulanmaktadır. Teknolojinin geldiği seviye, pandemi sürecindeki tecrübeler, daha az personel görevlendirilmesi ve açıklanma hızı gibi göstergeler göz önünde bulundurularak kontenjanlar ve il sayıları artırılmalı, sınav türleri genişletilmeli ve başvuru ücretleri çalışmada belirtilen oranlar baz alınarak makul seviyelerde belirlenmelidir.

Kaynakça

Hazine ve Maliye Bakanlığı İstatistikleri

Kamu Denetçiliği Kurumu Tavsiye Kararı 1: SAYI : 2019/10280-S.15806 BAŞVURU NO : 2019/9688 KARAR TARİHİ : 16/10/2019

Kamu Denetçiliği Kurumu Tavsiye Kararı 2: SAYI : 2020/123-S.184 BAŞVURU NO : 2019/18707 KARAR TARİHİ : 03/01/2020

Kamu Denetçiliği Kurumu Tavsiye Kararı 3: SAYI : 2020/125-S.186 BAŞVURU NO : 2019/18726 KARAR TARİHİ : 03/01/2020

Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında

Genel Yönetmelik

Merkezi Yönetim Bütçe Kanunları

Owen, F , Damırchı, E , Molaei, B . (2013). "İki Orta Doğu Ülkesinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik: Türkiye ve İran" . Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi , 26 (1) , 81-104.

ÖSYM Sınav Başvuru Kılavuzları

ÖSYM Faaliyet Raporları

ÖSYM Mali Durum ve Beklentiler Raporları

Parmaksız, Ramazan. (2016). Türkiye ve Polonya Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması. Karaelmas Journal of Educational Sciences. 4. 59-70.

TÜİK Verileri

ÖSYM'NİN ORANTISIZ SINAV ÜCRETLERİ
ARAŞTIRMA RAPORU

Genç Memur-Sen olarak hazırladığımız bu raporda, gençlerimizin önemli bir kısmını ilgilendiren ÖSYM'nin sınav ücretleri politikası ele alınmıştır. ÖSYM bünyesinde yapılan merkezi sınavlarda ödenen yüksek başvuru ücretlerinin yeniden düzenlenmesi ve makul seviyelere çekilmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Sınav başvuru ücretlerinin piyasa koşullarının (tüketici fiyat endeksi, yurtiçi üretici fiyat endeksi ve yeniden değerleme oranı) üzerinde bir artışla belirlendiği ve bütün giderlerin sınava başvuran adaylara yansıtıldığı bir ücret politikası yürütüldüğü rakamlarla ortaya konulmuştur. Bu bağlamda, ÖSYM'nin yüksek sınav ücretleri politikasıyla ilgili kapsamlı tespit ve taleplerin yanı sıra, konuya ilişkin dünya örnekleri ve rakamsal verilere dayanarak hazırlanan somut öneriler de raporda yer almaktadır.

GencMemurSen

+90 312 230 48 98
+90 312 230 09 72-73

www.gencmemursen.org.tr
info@gencmemursen.org.tr

Zübeyde Hanım Mh. Sebze Bahçeleri Cd.
No:86 Kat:3 Altındağ/Ankara